

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 16 Mart 2016

“Yeni” Türkiye’de Ekonomik Şiddet: *Kiralık İşçilik*

Şiddet ve terörün ulusumuzu dört bir yandan çevrelediği günler yaşıyoruz. “Şiddet”, kuşkusuz, sadece siyasi yaşam ile sınırlı değil; *ekonomik* şiddet de “yeni” Türkiye’nin bir parçası. Sözünü ettiğimiz şiddet, emeğin kazanımlarına ve örgütlenme haklarına yapılmış topyekun bir saldırıyı içeriyor: 8 Şubat 2016 günü TBMM başkanlığına sunulan “*İş Kanunu ile Türkiye İş Kurumu Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair*” kanun tasarısı...

Özet itibarıyla, bu tasarıyla birlikte işsizler *Özel İstihdam Bürolarının* (ÖİB) elemanı olacaklar. Maaş ve sigortalarını da bu bürolar ödeyecek. İşverenler diledikleri koşul ve süreyle buralardan işçi kiralayacaklar. Çalışma hayatını baştan sona değiştirecek olan yasanın 21 Mart 2016 tarihine kadar TBMM’den geçirileceği öngörülmekte.

Daha somut bir ifadeyle, istihdam büroları işsiz konumunda olan başvuru sahiplerini sigortalı olarak işe alacaklar ve “kiralanan işçinin” maaşı asgari ücret üzerinden yatırılmış olacak. İşletmeler ise ilgili istihdam bürosundan işçileri kiralayacaklar ve “kiraladıkları” işçiye ait hiç bir yükümlülük üstlenmemiş olacaklar.

Yasa tasarısı “kiralama” üzerine çeşitli kısıtlar da öngörmekte. Tasarıya göre işyerlerinde çalışan sayısının en fazla yüzde 25’ine kadarı kiralık işçi olacak. Ancak, 1 ila 10 arasında (komisyonda bu sayı 5’e düşürüldü) çalışanı bulanan KOBİ’ler için bu sınırlama uygulanmayacak ve KOBİ’ler istediği kadar kiralık işçi çalıştırabilecek. Buna ilaveten, işçiler kiralandıkları işyerinde en fazla 6 ay çalışabilecek (alt komisyonunda yapılan değişiklikle toplu işten çıkartmanın üzerinden 8 ay geçmesi halinde kiralık işçi çalıştırılabileceği kabul edildi). “*Kira*” süresi dolan ya da “*beğenilmeyen*” işçi ise istihdam bürosuna geri dönecek. İstihdam büroları işveren ile (kiralık) işçi arasında bağlantıyı oluşturacak ve işverenden alınan ücretin bir kısmı ile işçinin maaşını ödeyecekler; geriye kalan kısım ise ÖİB’lere kalıyor olacak. Dolayısıyla, istihdam büroları “kiralık” işçi üzerinden kar sağlama amacı güderken, işçiler de çifte sömürü ile baş başa kalacaklar.

Sendikalar ve diğer emek örgütleri ise, yasa tasarısıyla birlikte yasal hakların ortadan kalkacağını vurgulamakta. Öncelikle, işçiler kiralama yöntemiyle çalışacağı için sigortaları kesik kesik yatacak, emekli olmaları zorlaşacak. Kıdem tazminatları da fiilen ortadan kalkmış olacağından ve işçilerin düzenli bir işyeri olmadığı için zam almaları ve hayat pahalılığına karşı ücretlerinin gerçek düzeyini korumaları güçleşecek.

Bu doğrultuda, Evrensel Gazetesi’nde 17 Şubat tarihli yazısında **Dr. Murat Özveri** şu hususların altını çizmekteydi:

“Tasarının gerekçesine göre, kiralık işçi ‘*güvenceli esneklik*’ uygulamasının bir örneği olarak sunulmaktadır. Oysa işçi açısından ‘güvenceli çalışma’; işçinin ücretinin, sağlığının, sosyal güvenlik ve örgütlenme haklarının güvence altına

alındığı çalışmadır. Bu sistem altında, *kiralık işçi sendikali olamayacaktır*. Zira, mevcut yasal sistemimize göre toplu iş sözleşmesinden (TİS) yararlanabilmek için işyerinde TİS tarafı işveren işçisi olarak çalışıyor olmak ve TİS tarafı sendikaya üye olmak zorunludur. Ancak, özel istihdam büroları üzerinden sendika üyesi olarak ücretin toplu sözleşme aracılığı ile belirlenmesi tasarıya göre olanaklı değildir. Dolayısıyla, kiralık işçiler temel bir hak olan sendika toplu iş sözleşmesi ve grev haklarından yoksun kalacaklardır.”

Buna ek olarak, *kiralık işçinin emeklilik hakkı* pratik olarak olanak dışı durumdadır: Kiralık işçiler de diğer işçiler gibi 7200 gün prim ödemek ve yaş koşulunu gerçekleştirmek koşuluyla emekli olabileceklerdir. Ancak basit bir hesaplama yaparsak, yılda ortalama altı ay çalışan bir kiralık işçinin 7,200 prim gününü doldurabilmesi için 40 yıl çalışması gerekmekte olduğu görülecektir. Kiralık işçilerin (aslında aynı diğer işçiler gibi) emekli olmalarına ömürleri yetmeyecektir. Kiralık işçiler açısından kısmi emeklilik dahi olanak dışı bir rüyadır.”

DİSK Başkanlar Kurulu ise kiralık işçilik sistemini şu başlıklar altında eleştirmektedir:

- Kural dışı, güvencesiz ve esnek çalışma biçimleri kural haline gelecektir.
- İşverenlerin işten çıkarma maliyetleri düşecektir, işçiler istenildiği gibi kullanılıp kapı önüne konulacaktır.
- İddia edildiği gibi kayıt dışı istihdam edilenler güvence kazanmayacaklar; aksine formel sektörlerde, sendikal örgütlenmelerin var olduğu alanlarda işçiler güvencesiz hale gelecektir.
- Gelir, emeklilik, yıllık izin ve sağlık ile ilgili bütün haklar tamamen ortadan kalkacaktır.
- Kiralık işçiler aynı işi yapan diğer işçilere göre çok daha düşük ücrete mahkum olacaktır.
- Uzun çalışma saatleri açısından dünyada zirvede yer alan ülkemizde, kiralık işçiler yoğun çalışma temposuyla, yoğun bir sömürü çarkı içinde olacaktır.
- Ülkemizde iş hukuku, işçi-işveren arasındaki sözleşme, iş yeri ve iş kolu düzenlemeleri üzerine kuruludur. Meclisteki tasarı, bu hukuksal düzenlemeleri geçersiz hale getirecektir. Böylece çalışma yaşamı tamamen hukuk dışı bir hal alacaktır.
- İşverene toplu işten çıkarma hakkı tanınacak, işveren aynı işçiyi istihdam bürolarından çok daha ucuza, sendikasız, haksız hukuksuz kiralayabilecektir.
- Kiralık işçiler, “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” uygulamalarından yaralanamayacak, ağır, tehlikeli ve ölümcül risklerle karşı karşıya kalacaktır.
- Kiralık işçilerin “İşsizlik Fonundan” yararlanma olanakları olmayacaktır.
- Sonuç olarak Özel İstihdam Büroları köle pazarlarıdır. Özel İstihdam Büroları İle Geçici İş İlişkisi oluşturulması insan ticaretidir. İnsan ticareti, tarihteki en büyük insanlık suçlarından biridir.

Özet olarak, “yeni” Türkiye’de ekonomik şiddet ile siyasi terör ve şiddet kol kola gezmektedir.